

Дора та Мінотавр: моє життя з Пікассо

КУПИТИ

Про книгу

У романі реконструйовано життя Дори Маар протягом періоду, коли вона була важливою частиною паризького сюрреалістичного мистецького кола. Поль Елюар, Жак Лакан, Жорж Батай та багато інших художників, поетів і філософів, з якими приятелювала жінка, - частина цієї захопливої оповіді, що розкриває близькість і залежність Дори від Пабло Пікассо: чоловіка, котрий у всьому, починаючи від знайдених у смітті дротиків та закінчуючи дружинами й коханками, бачив лише матеріал для творчості. «Дора та Мінотавр: моє життя з Пікассо» - величний портрет жінки, яка поділяла ідеали пристрасного генія. Це роман, що дозволяє читачам проникнути глибоко в душі найвидатніших митців і сприймати їх як своїх життєвих супутників.

Славенка ДРАКУЛІЧ

ДОРА ТА МІНОТАВР:

МОЄ ЖИТТЯ З ПІКАССО

Славенка
ДРАКУЛІЧ

ДОРА
ТА МІНОТАВР:
МОЄ ЖИТТЯ З ПІКАССО

Славенка Дракуліч

Дора та Мінотавр: моє життя з Пікассо : роман / Славенка Дракуліч ; пер. з хорват. Н. С. Хороз. – Тернопіль : Видавництво Богдан, 2024. – 184 с.

ISBN 978-966-10-1119-8

У романі реконструйовано життя Дори Маар протягом періоду, коли вона була важливою частиною паризького сюрреалістичного мистецького кола. Поль Елюар, Жак Лакан, Жорж Батай та багато інших художників, поетів і філософів, з якими приятелювала жінка, — частина цієї захопливої оповіді, що розкриває близькість і залежність Дори від Пабло Пікассо: чоловіка, котрий у всьому, починаючи від знайдених у смітті дротиків та закінчуючи дружинами й коханками, бачив лише матеріал для творчості.

«Дора та Мінотавр: моє життя з Пікассо» — величний портрет жінки, яка поділяла ідеали пристрасного генія. Це роман, що дозволяє читачам проникнути глибоко в душі найвидатніших митців і сприймати їх як своїх життєвих супутників.

© Slavenka Drakulić and Fraktura, 2015

© Н. С. Хороз, переклад, 2024

© Видавництво Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2024

Dora i Minotaur: Moj život s Picassom

Slavenka Drakulić

Copyright © Slavenka Drakulić and Fraktura, 2015

All rights are represented by Fraktura, Croatia

Фото на обкладинці

Dora Maar, 1936

© Man Ray 2015 Trust / ADAGP– 2024, image : Telimage, Paris

This book was published with the financial support of the Ministry of Culture and Media of the Republic of Croatia.

Ця книга видана за фінансової підтримки Міністерства культури Республіки Хорватія.

Передмова

Відома французька фотографія-сюрреалістка і художниця Дора Маар, або Генрієтта Теодора Маркович, як звучить її справжнє ім'я, померла в 1997 році у Парижі в дев'яносто років. У її квартирі на вулиці Савоя серед численних паперів, документів і зшитків, списаних французькою мовою, знайшли чорний зошит із нотатками хорватською мовою. Це була мова її батька Йозефа Марковича (Йосип Маркович; Сісак, 1874 — Париж, 1973). Вона вільно володіла нею, але рідко користувалася, хіба в розмовах із батьком, на відміну од французької мови її матері Луїзи Джулі Вуазен (Коньяк, 1877 — Париж, 1942), якою розмовляла щодня. Дуже ймовірно, що нотатки хорватською мовою були для неї особливо цінними, позаяк Дора асоціювала цю мову з почуттями, котрі втілював її батько, а не мати.

Окрім того, Дора Маар відома як муза Пабло Пікассо (Малага, 1881 — Мужен, 1973). Її нотатки, як і очікували фахівці, зосереджені на зустрічі з Пікассо, стосунках двох творчих особистостей, одна з яких надзвичайно домінантна, розставаннях і травматичних наслідках для Дори, а також на періоді після їхніх інтенсивних стосунків. Попри те, що нотатки в чорному зошиті не мають назви, видається доречним назвати цю книгу на честь однієї з найвідоміших картин Пікассо «Дора та Мінотавр» (1936 р.). Ця картина, можливо, найвлучніше символізує природу їхніх стосунків.

За деякими даними, більшість недатованих нотаток — частково натхненних спогадом про розмови з психоаналітиком доктором Жаком Лаканом, які позначені в її щоденнику літерою А (аналіз) — були написані в 1958 і 1959 роках. Написані від руки, фіолетовим чорнилом, чітким почерком. Саме в ті роки Дора Маар відійшла від громадського життя і наступні чотири десятиліття аж до смерті жила усамітнено. Рукопис видається матеріалом для майбутньої автобіографії, від якої мисткиня згодом відмовилась, або ж цього зшитка просто не знайшли.

Зошит, про який мова, — а цілком можливо, що це знаменитий «зошит із Менерба», котрий згадували у книгах про Дору Джеймс Тейлор, Аліція Дюжовн Ортіс та інші автори — під назвою «Останні спогади Дори Маар» був проданий на аукціоні у 1999 році. Після смерті анонімного власника він потрапив на батьківщину Дориного

батька. Тепер зошит зберігається в Рієці, у знавця не лише Дориної творчості, а й самої Дори. Новий власник зв'язався зі згаданою вище авторкою і висловив умову, аби його ім'я та ім'я попереднього власника залишилися невідомими.

Незважаючи на те, що це фрагментарний і, ймовірно, незакінчений текст, він дає цінне уявлення про творчі особистості Дори Маар та Пікассо й, безумовно, заслуговує на публікацію. Передаємо його з редакторськими виправленнями і редакційними примітками.

Славенка Дракуліч

Недавно, шукаючи якийсь часопис, серед паперів натрапила на старий зошит. Я гадала, він порожній, але на першій сторінці знайшла запис від червня 1945 року:

«Учора я вийшла від Жака в такому гарному настрої! Тепер почуваюся краще.

Після електрошоків і лежання в лікарні мене ще впродовж кількох днів боліли ноги, я пересувалася скуто, як на милицях. Насправді боліло все тіло. Я шкандибала коридором, що виходив на подвір'я, але не була певна, чи я ще в лікарні, чи вже у своїй квартирі. Зелень кущів у дворі змішувалася з білим та сірим кольорами стін навколо, ніби мені на очі натягнули пелену. Здавалось, я плаваю в каламутній воді. Мій мозок відновлювався повільно. Жак витягнув мене зі Сент-Анн, де мене мало не вбили. Тебе прив'язують до ліжка, запихають у рот скручену тканину, а потім пропускають через твоє тіло електричний струм. Власне, я не знаю, скільки разів проходила «терапію», як це називають у лікарні. Я навіть не цікавилася.

— Мода, — сказав Жак за нашої першої зустрічі після того, як я виписалася з лікарні, — просто дурна мода. Медицина — те саме, що капелюхи чи туфлі.

— Але ця мода винна у тому, що моє тіло досі розбите!

— Забудь про електрошоки, видужаєш, тобі ще й сорока нема. Навідуватимешся сюди, до мене, ми розмовлятимемо. Нічого більше. Тобі не потрібні ані терапія, ані ліки, не треба більше боятися.

— Не хочу говорити про лікарню, я ледь вижила...

— І не мусиш, ти сама вирішуєш, про що ми будемо говорити.

— Може, про те, чому я взагалі опинилася в лікарні, а зараз — у тебе, у психотерапії. В мене нібито стався нервовий зрив. Пікассо злякався за моє психічне здоров'я, тож покликав тебе на допомогу. Насправді я не вірю, що він хвилювався, про його турботу може повірити лише той, хто його не знає. Мені здається, він просто засунув мене в божевільню, щоб позбутися мене...

— Тоді розкажи про те, що думає той, хто його знає.

Я непевно махнула рукою. У його кабінеті опісляполудневе сонце освітлювало книжкові полиці, масивний горіховий стіл і худу клаповуху постать у темно-синьому светрі. Пахло книжками й сигарами.

й чому? Як я могла дозволити собі опинитися в лікарні? Ось про що я хотіла би писати».

Це все, що було написано у знайденому зошиті. Мене чомусь вразили ці забуті слова, покладені на папір більше десяти років тому, особливо речення: «Я зможу це зробити». Звучало так, ніби я переконувала себе в цьому. Але мій намір явно провалився. Мене муляли ті порожні сторінки в зошиті. Чому я не продовжила писати? Чого боялася? Що мені завадило?

Перед очима знову постали обличчя знайомого психіатра, вітрина паперової крамниці, моє відображення в ній. Особливо пам'ятаю той короткий, але чіткий сплеск надії після першого візиту. Вийшовши зі Жакового дому, я підняла голову до блакитного безхмарного неба. Мені пригадалася назва книжки Жоржа Батая «Небесна блакить» — не стільки через її зміст і те, що вона нібито про мене, скільки через назву. Чи він мав на думці саме таку блакить? Вітер ковзнув у моє розпущене волосся своїми пальцями, я глибоко вдихнула й віддалася йому, наче вітрило. Деякий час блукала, насолоджуючись відчуттям легкості та бадьорості. Провівши кілька тижнів у здебільшого непритомному стані, ширяючи між світлом і темрявою, ніби хтось кинув мене у глибоку криницю, в якій я була приречена очікувати свого кінця, того дня я вперше повірила, що не втрачена, не цілковито покинута.

Я ще раз прочитала перше речення: «Учора я вийшла від Жака в такому гарному настрої!». Бадьорість і оптимізм тексту лише через кілька сторінок замінили довге мовчання та порожні сторінки. Тоді я не знала, й ніхто мені не сказав, що я згодом прочитала про наслідки електрошоку: після неприємної і болісної терапії виникає ейфорія. Мої почуття в ті дні були результатом хімічної реакції в мозку! Моє початкове захоплення Жаком, пізніший похмурий настрій і нескінченна втома, що завадили мені взятися за перо. Можливо, моя нездатність зосередитися також була наслідком терапії? Як і періодична втрата пам'яті? Жак казав мені, що пам'ять пацієнта іноді може зраджувати, але зазвичай повертається. Боюся, що тоді ще дуже

мало знали про наслідки електрошоку, і я була лише звичайним піддослідним кроликом для цього нововведення...

Наскільки мені допомогла психотерапія? Чи вона тривала надто коротко, щоб я справді одужала?

Тепер мої руки — ті самі руки, які Пікассо малював стільки разів; усе ще гладка шкіра, все ще довгі лаковані нігті — тримають цей зошит. Зошит великого формату, кутики трохи потерті, наче я всюди носила його зі собою і крутила в руках, зважуючись. Найбільше мене дивує його товщина. Невже я мала намір усе списати? Цих кілька давно виведених слів — жалюгідне свідчення мого безсилля. Але те, чому я тоді не мала сили чи не хотіла записати, занотую тепер. Жак, який тим часом став відомим доктором Лаканом, уже був не моїм лікарем, а просто старим знайомцем, в одному таки помилився. Гадаю, я тільки нині можу по-справжньому прийняти рішення, через тривалий час після закінчення, або, точніше, припинення терапії в нього.

Так, мені знадобилося більше часу, ніж я очікувала, після нашої першої розмови.

І власне, лише тепер, через стільки років у пам'яті зринають деякі наші теми та його запитання. Тільки нині повільно відчиняються двері, за якими я нарешті, ймовірно, зможу подивитися на своє життя іншим поглядом, з емоційної і часової відстані. Спробую записати в цей самий зошит спогади, котрі напливають. І я знаю, що десь ще є те фіолетове чорнило!

— Скажи, що ти бачиш, коли заплющуваш очі? — запитав мене Жак того першого дня.

— Завісу. Бачу білу завісу, що колишеться на вітерці, — відповіла я і замовкла. Відчула, як стиснуло горло і накопилися сльози.

Завіса на скляних дверях моєї кімнати в Буенос-Айресі, на тих дверях, що відділяють мою дитячу кімнату від батьківської. Цей образ повертається до мене сьогодні — скляні двері, кімната, дитинство... Варто мені просто заплющити очі, і я знову там. Мені чотири, можливо, п'ять років, я лежу в своєму ліжку. Бачу майже прозору білу фіранку на дверях, єдину перешкоду між мною та моїми батьками.

Ранок, крізь завісу виджу обриси двоспального ліжка і чую приглушений, грізний батьків голос. Я розрізняю той його особливий голос, яким він звертається тільки до маман, відколи ми сюди переїхали. Після цього маман каже мені:

— Тато знову мав напад, — вона називає це нападом, l'attaque. Наче Марко, як його іменує Джулі, якийсь божевільний, а не просто холерик, якому похмуре обличчя дружини зі самого ранку псує день. Я передчуваю, відчуваю у його голосі, що батько волів би накинутися на цю плаксиву жінку, яка лежить поруч у ліжку, але не наважується через мене. Тому вищі тони набувають шиплячого призвуку, ніби тато перетворився на велику гучну змію, яка душить і стискає маму, залишаючи їй у легенях достатньо повітря, аби вона могла продовжувати тихо плакати.

Звісно, мені не можна було чути їхніх сварок. Але я спала в сусідній кімнаті. Кімнати розділяли тільки розсувні скляні двері, завішені тонкою тканиною, що заледве приховувала обриси, але не звук. Батько звертався до Джулі французькою, її мовою, якою ми розмовляли вдома. Але я розуміла і його мову, хорватську, яка звучала солодко, тепло, по-особливому для мого дитячого вуха. Я насолоджувалась її ніжним звуком. «Моя люба Дорице», — пригадую, як батько лагідно звертався до мене, коли нахилився поцілувати мене в щоку. От тільки його поцілунок завжди був якимось вологим, і через це я мимоволі зіщулювалася від дотику його вуст.

Я не повинна була чути й жодних інших звуків із їхньої кімнати. Серед ночі мене будили зітхання, тихі, а потім усе голосніші. Мамин голос піднімався до схлипувань. Пам'ятаю, мені, маленькій, здавалося, що маман будь-якої миті заплаче, і я поривалася встати та відчинити скляні двері. Я вставала з ліжка і шукала в темряві капці, що заподілися кудись під ліжку. Досі могла чути, як скрипіла дерев'яна підлога, коли я повзала по ній, мацаючи рукою перед собою. Чому взагалі шукала капці? Паркет був приємний на дотик, і мені не ставало холодно. Тільки-но я підіймалась, вирішувала підійти босоніж до дверей, з іншого боку западала тиша, і я тихенько заповзала назад у ліжку. Батьки, мабуть, чули мої кроки й замовкали. Але одного разу я таки відчинила двері. Побачила батька над матір'ю. Його чорний зігнутий силует, окреслений у світлі вікна, виглядав грізно. Він її

задушить? Мама видавала слабкий звук, щось середнє між скиглінням та зітханням.

— Татусю, — прошепотіла я, — з мамою все гаразд?

Батько випростався у ліжку:

— Дорице, все гаразд, повертайся в ліжку. Маман приснився поганий сон, але все уже добре.

Я повірила йому, та й що мені ще залишалося? Маман іноді видавала застрашливі звуки — зітхання, стогони, приглушені крики. Але слова батька мене заспокоювали. Мабуть, він би здивувався, що я не спала. Мої батьки не думали про те, що і я наглядала за ними, підслуховувала їх волею обставин, знала про них значно більше, ніж їм хотілося б. Я ж була ще дитиною. Вони не замислювалися над тим, що дитина росте і починає розуміти їхню закодовану мову, в якій — я збагнула це тільки тепер — чергувалися пристрасть, відраз і байдужість.

Цікаво, чому мені виділили ту прозору кімнату? Чи справді я, їхня єдина дитина, була тендітною рослиною, яку треба було помістити в оранжерею, захищати та доглядати вдень і вночі? Але батьки, очевидно, бачили у скляних дверях великі переваги.

Щоправда, вночі вони чули моє спокійне дихання й самі спокійно поринали в сон. Уранці батько зазвичай відгортав завісу першим і зазиравав поглянути, чи я прокинулася. Коли я розплющувала очі, на його обличчі сяяла усмішка, він заходив і обсипав поцілунками мою спітнілу голову з темними кучерями. Коли я вдавала, що сплю, особливо, коли він мав *l'attaque*, то просто гладив мене. Батько ніколи не виходив з дому, не зайшовши до кімнати «татової дівчинки», як він мене називав.

Вони, мабуть, вирішили так тому, що хвилювалися за мене, і це було одне з небагатьох рішень, які батьки прийняли разом. Маман було тридцять років, коли вона мене народила, вона вже втратила надію, що взагалі матиме дітей, і кожному, хто хотів її слухати, розповідала, що акушерка в пологовому будинку докоряла їй, що вона зволікала з дитиною до цього віку. Та й батька, якому на той час було тридцять три, уже не вважали молодим. Їхній шлюб не зберігся би без дитини, а з моєю появою принаймні виникли певні рамки, обов'язки, які тримали їх укупі, що я незабаром збагнула. Коли я народилася, вся

батькова ніжність матері перейшла до мене, і Джулі отримала статус моєї доглядальниці, доки батько на роботі.

— Джулі, як мала? — були його перші слова, коли він надвечір поставав у дверях квартири.

Після батькового нападу маман довго лежала в ліжку, задоволена тим, що я її не турбую. Вона сердилася на батька не лише тому, що він рано-вранці гаркав на неї грізним голосом («Якби ти хоч міг накричати, як справжній чоловік», — кидала йому злостиво), а й тому, що через його роботу вона була змушена переїхати з Парижа до Буенос-Айреса, до того жахливого міста, «до дикунів», як вона казала. Усе в цьому місті було їй огидним — вулиці, пилюка, чоловіки, котрі витріщаються на жінок, наче виголоднілі, ринок, на якому селяни розкладають товар на землі, жінки в сукнях із минулого століття... Єдиними причинами, через які Джулі погодилася покинути Париж, була батькова робота та обіцянка розбагатіти. За його словами, люди їдуть до Аргентини, щоби збагатитися. Так, батько міг бути чарівним і переконливим, коли хотів, Джулі мусила це визнати. Але час минав, а від обіцяного достатку не було й сліду, її невдоволення зростало, як і щоденні докори. Мені доводилося слухати все це крізь скляну стіну, як і її зітхання та плач. І все рідше — скрип шлюбного ліжка вночі.

— Господи, тут усе таке вбоге, все таке примітивне, — казала маман пані Дюпон, з якою спілкувалася лише тому, що та була французенкою. Джулі уявляла собі, що бути французенкою в Буенос-Айресі у ті роки — дуже вишукано, але незабаром зрозуміла, що це не зовсім так. Наша покоївка Хуана, яку маман називала Жанною, пояснила їй, що тут багато бідних французенок, які працюють повіями, і тому в них повій називають «францесами».

Скло — це захист, але не лише. Я пам'ятаю відчуття, коли ти як на долоні. Я почувалася, мов у вітрині крамниці чи в акваріумі. Коли батько йшов, я ще довго відчувала на собі його погляд. Знала: якщо я не встану, маман зазирне, аби переконатися, чи я жива і дихаю. Вона завжди, до самої смерті, переживала за мене. Поводилася так, наче я була нездатна подбати про себе, як тоді, так і пізніше, в Парижі, коли

я вже стала дорослою. Бідолашна Джулі, можливо, вона все-таки мала слухність! Її турбота мене дратувала, бо обмежувала мене, її погляд здавався не таким, як у тата. Втомлений, без іскорки тепла й нетерплячого очікування, коли ж я нарешті прокинуся, не було й усмішок і поцілунків на прощання. Також я засвоїла, що маман має важливіші справи, ніж рано-вранці присвячувати мені увагу. Я знала, що наступної години вона зачиниться у ванній кімнаті, щоб холодними компресами пом'якшити наслідки від сліз, і що на цей час я буду залишена сама на себе, вільна від її контролю.

Чому саме зараз повертається в пам'ять та кімната дитинства? Я знаю, що бачу її щоразу, коли знову почуваюся дитиною. Коли хочу втекти, повернутися в минуле. Коли я незахищена. Між мною і реальністю нема нікого, нічого. А свій фотоапарат я відклала назавжди. Тепер мої руки порожні.

Хоч я й не любила своєї кімнати, вона була моїм єдиним прихистком. Але, дорослішаючи, я все більше почувалася, мов на долоні. Я добре пам'ятаю те відчуття одночасної захищеності й відкритості, ту скляну клітку, з якої не могла вибратися чи сховатися від поглядів. Через це ще в дитинстві відчувала незатишність, котру через багато років витлумачила як наслідок своєрідного батьківського насильства над дитиною: незатишність через небажані погляди, що змушувала мене ховатися за об'єктивом улюбленого фотоапарата. Об'єktiv тривалий час служив мені щитом від людей. Я закривалася, ховалася за ним, проте водночас він слугував мені засобом спілкування. Але за правилами, що я визначала сама. Фотоапарат був моєю особистою магією, за допомогою якої я приборкувала все, що траплялося перед ним.

Мені довелося знайти спосіб захистити себе від цього відчуття відкритості. Я захищалася, граючися: пам'ятаю, мені було сім чи вісім років, я любила гратися зі світлом. Скляні двері кімнати відчинені, промені світла проникають до мого ліжечка. Пригадую, що любила бути сама, без нагляду. Я розплющувала і заплющувала очі, а прозоро-червона барва під повіками чергувалася зі сліпучим блиском сонячних променів. Я простягала руку до вікна. Яскраве світло проникало крізь мою шкіру, і я бачила потемніння — це кістки? — запитувала я себе —

і тонке мереживо вен. Моя рука мала вигляд як щось геть інше, як прозора тваринка, може, медуза, котру я колись бачила в акваріумі. У всякому разі, як геть чужа річ, неналежна мені. А потім я ховала ту річ у темряві під простирадлом, і це знову була моя звичайна рука, на яку я після «чарування» дивилася з невірою. Метаморфози кінцівок мого власного тіла зачаровували мене.

Усе, залежно від дії світла й тіні, могло перетворитися на щось інше. «Я чарівниця, — розповідала я потім маман, — перетворюю знане на незнане, ось, глянь!» Тоді я ще не знала слів «мисткиня» чи «мистець». Маман сказала, щоб я не вигадувала дурниць, вона нічого не бачить, навіть коли я показую їй, як легко перетворюю руку на медузу за допомогою лише яскравого сонячного світла. І ще сказала, що рука — це аж ніяк не річ, наче я цього не знала. Я бачила, що вона не розуміє ні магії світла, ні моєї пристрасті до ігор удавання. Але це не засмутило мене, бо я мала щось своє, тільки своє — свою таємницю.

— Мені подобалося, — розповідала я Жаку, — коли маман у Буенос-Айресі водила мене на прогулянки в парк. А іноді — на дитячий майданчик, погратися з іншими дівчатками. Дівчатка розмовляли іспанською мовою, мовою покоївок, матросів, докерів і погоничів худоби. Пригадую, вона сказала, що це мова корисна, але брудна, як і люди навколо нас. Ми з маман приєдналися до мого батька в Буенос-Айресі, коли мені було три роки. Уже тоді, маленькою дівчинкою, я почувалася роздертою між матір'ю і батьком, між французькою та хорватською мовами і новою, іспанською, якою мій батько добре володів, а ми не знали жодного слова. Між маминим одягом, який пахнув парфумами, і широкою спідницею Хуани, що приховувала сотні невідомих запахів. Наче я сама складалася зі старого і нового, чистого і брудного. Я завжди так почувалася.

— Тепер ти теж так відчуваєшся? — запитав Жак.

— Так. У мені змішані Теодора, Дора, Дориця, Доріта, Адора, Доріссіма.

Мені здалося, що моя відповідь його особливо зацікавила, він щось занотував у блокноті, але більше не розпитував.

У Буенос-Айресі ми з маман іноді відвідували батька в його архітектурній майстерні на вулиці Реконкісти. Він давав мені олівець і папір, і я довго малювала за його столом або виписувала літери, адже вже ходила до школи й мусила вправлятися. Батько багато рисував, переважно будівлі, а згодом інші їх споруджували. Так він пояснював мені свою роботу архітектора, і коли ми гуляли, він показував мені будівлі, які звели за його проєктами, наприклад, ті, що на площі Майо чи на вулиці Сарм'єнто, з балконами, один з яких підпирала страхітлива кам'яна голова. Я відводила від неї погляд, але продовжувала повертатися до неї.

Коли батько мав час, то вчив мене малювати. Він малював не лише будинки, а й кораблі, портрети та вулиці, міг малювати й тварин мені на втіху. Потому просив мене намалювати те саме. Він казав, що я талановита, що маю добре око, але мені потрібно тренуватися: «Вся справа у наполегливій практиці, Дорице».

Малюючи, я слухала, як батьки сваряться... Так дізналася, що маман має намір відкрити капелюшну крамничку. Їй було нудно, вона могла б заробляти модисткою. Крамниця називалася б «Boutique Franzaise», а як інакше?

— Зрештою, де те твоє багатство, за яким ми сюди приїхали? — це питання було аргументом на користь її задуму.

Водночас слово «сюди» вона вимовила так, ніби мала в роті щось, що хотіла виплюнути. Вона не дивилася на батька. Дивилася крізь вікно, вдалину, на море. Батько, як я припускала, був не у захваті від цієї свіжої ідеї, в яку, до того ж, мав би вкласти гроші. Маман зневажливо пирхнула й махнула рукою, коли він згадав про гроші, ніби йшлося про щось, чим вона не хотіла перейматися, мовляв, нехай цим займаються чоловіки. А якщо вони не в змозі, то... Її фраза так і залишилася висіти в повітрі. Пригадую, мені було шкода тата.

Нарешті тато поступився, позичив гроші у свого працедавця, пана Михановича, заможного судновласника хорватського, як і Дорин батько, походження, для якого він збудував палац. І цю інформацію, як і все, про що говорили дорослі, я довідалась у своїй скляній клітці, а потому вдавала, що нічого не чула. Я знала пана Михановича та його дебелу дружину, бо наше помешкання було навпроти їхньої вілли, і я

часто гралася з їхніми дітьми. «Їх у них дванадцять штук, одне одному до вуха», — казала маман. Вимовляючи слово «штук», вона заковувала очі, ніби це щось геть немислиме для людей їхнього статусу та достатку. Згодом із-за скла я ще почула слово «множитися», що стосувалося Михановичів, але батько розсердився:

— Пильнуй, що говориш, і займайся своїми справами, — суворо сказав він.

Я любила носити капелюшки. Незвичайні, оригінальні. А той, що тепер ношу найчастіше, — маленький чорний з великим бантом із органзи — зшила маман. Безсумнівно, цю пристрасть до капелюшків я успадкувала від неї. Чудово пам'ятаю один, який вона довго тримала у вітрині своєї крамнички. Я зупинялася перед вітриною «Boutique Française» і розглядала його. Мені було років десять, але я досі пригадую кожну деталь того капелюшка з вітрини. Він був дивовижним: блакитним, прикрашеним мініатюрними пташками з різнобарвного шовку, які, немов живі, визирали з-за зеленого листя. Пам'ятаю, перехожі жінки зупинялись і дивилися на нього із захопленням.

Коли маман дозволила мені його приміряти, я, стоячи перед дзеркалом, вирішила: коли виросту, носитиму саме такі капелюхи. А може, ще дивакуватіші! Можливо, це був єдиний раз, коли я пишалася нею. Своїм батьком захоплювалась. У ті роки я переважно зневажала Джулі. Згодом співчувала і здебільшого відчувала перед нею провину.

Так Джулі нарешті відкрила бутик, який не можна було називати магазином чи крамницею, бо це звучало банально. Батько називав маман клобукаркою — старохорватською назвою капелюшниці. У бутику вона продавала гудзики, комірці, різну тканину метрами, всілякі стрічки з бавовни, шовку, репсу — одне слово, звичайні аксесуари, та, звісно, капелюшки, що їх виготовляла сама. Пригадую запах її паризьких парфумів, змішаний із екзотичним запахом тонкого шовку на полиці, який доправляли з далекого Китаю. «Оригінал, з Китаю», — задоволено наголошувала вона, дещо хизуючись своїми хорошими зв'язками з мореплавцями і торговцями, за допомогою яких вона купувала ексклюзивні товари за вигідною ціною.

Відколи у маман з'явився бутик, вона стала веселішою, іноді навіть сміялась. Які дива могла виготовити своїми руками! Була вельми вправною.

— У вас золоті руки, — хвалили її клієнтки — дами з витонченим смаком.

Не ті, які купували еластичні та декоративні стрічки на метри чи рулони чорного, драматичного мережива, яке тоді було в моді та яке пришивали до суконь із тафти, щоби підкреслити декольте. Були й такі, які заходили просто погомоніти французькою чи погортати модні журнали з Парижа, які маман тримала на чільному місці на прилавку, аби знали, що вона стежить за трендами. А в Парижі спідниці вже не широкі (які ще носили в Буенос-Айресі), вони поволі ставали коротшими і вужчими, жінки коротше стриглися, носили гривки, як у хлопчиків. Я вирішила, що теж підстрижуся, тільки-но виросту, хоча маман навіть чути не хотіла про зміну моєї зачіски, бо така мода «вульгарна». А вульгарним було все, чого вона боялася.

Жінки заходили до бутика тільки для того, щоби приміряти такі «оригінальні» капелюшки. Це слово, як я невдовзі збагнула, означало щось дивне й невідоме, щось незвичайне, спантеличувальне і трохи кумедне, чим просто милуються і, можливо, приміряють, але не купують, ні, їй-богу!

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ